

NEWSLETTER

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Václav Klaus: Vláda udržuje zvrácený svět, kde nerozhodují zásluhy, ale potřeby

Jiří Weigl: Vládní balíček optimismu nepřidal

Václav Klaus: Poněkud teatrální, ale o to rozpačitější tisková konference vlády

Ladislav Jakl: Jak nepřekvapivá inflace překvapila

Ivo Strejček: Silný stát s „fialovskou“ tváří

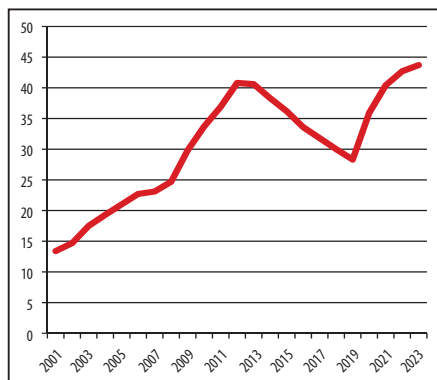
Filip Šebesta: Jaké zadání, takový výsledek

Jiří Weigl: Nevděk světem vládně

Václav Klaus: Desubsidizace

KVĚTNOVÝ GRAF IVK

Vývoj podílu státního dluhu na HDP (v %)

Pramen: MFČR, 2023

Institut Václava Klause o.p.s.

Šárecká 15/29
160 00 Praha 6

e-mail: office@institutvk.cz
www.institutvk.cz

IVK – Newsletter
Institutu Václava Klause
Registrace MK ČR E 11024
Periodicita: měsíčník
Datum vydání: 25. 5. 2023

Vláda udržuje zvrácený svět, kde nerozhodují zásluhy, ale potřeby*

Václav Klaus

V České televizi i Vašem komentáři pro iDNES.cz jste byl velmi kritický k Fialovu balíčku na odvrácení nekontrolovaných schodků rozpočtu. Co Vás na něm nejvíce překvapilo?

Na Fialově, či spíše Stanjurově balíčku – s autonomním příspěvkem Jurečky, který k tomu vůbec nepatřil – mne nejvíce překvapilo, že nepojmenoval problém, který tato vláda musí řešit. Je jím dlouhodobé žití na dluh, což znamená „nad poměry“. Je jím to, že utrácíme více, než vytváříme. Ekonomové módně (a navenek odborně) mluví neutralisticky o tzv. strukturálním deficitu.

Ten je způsoben změnou společenského myšlení, která bývá někdy nazývána vznikem tzv. nárokové společnosti, jindy mluvíme o předbíhání politiky před ekonomikou, jde však stále o totéž. Komunisté slibovali dávat lidem peníze nikoli podle zásluh, ale podle tzv. „potřeb“, dnešní myšlení stojí na stejném základě.

Nejde o miliardu sem, miliardu tam. Jde o způsob myšlení, jde o vysmívání se ekonomickým zákonitostem, jinak řečeno o popírání zdravého rozumu a historické lidské zkušenosti. Představa, že toto změněné zrušením školkového či stravenek na obědy (za které si stejně můžete koupit cokoli jiného), zrušením poboček pošt či finančních úřadů, je dětinská.

Jde o věci zásadní. Jejich nastolení a zásadní diskuse o nich vůbec neproběhla. Nevěřím, že si premiér neuvědomuje, že jde o zásadní témata soudobé společnosti a že spoléhá na úřednickou chytrost škrtnání některých jimi vybraných výdajů státního rozpočtu.

Velká část ekonomů a politici vládní koalice tvrdí, že se z těchto deficitů nedá dostat bez zvýšení daní. Vy tvrdíte opak. Proč je to možné?

* Rozhovor pro Echo24.cz, Lenka Zlámalová, 16. 5. 2023

Tato otázka souvisí s tou první. Jde o názor na typ společnosti, kterou chceme, resp. která je únosná a produktivní. Zvyšování daní znamená více státu, a tedy zmenšování prostoru pro svěbytné rozhodování člověka. Méně výdajů znamená ústup státu z vměšování se do života lidí, je to důvěra v racionalitu jejich rozhodování (a vůbec chování), je to opouštění představy socialistů a progresivistů všeho druhu, že stát (a jeho ideální či naopak zkorumpovaní úředníci) ví lépe než každý z nás, co je pro nás dobré.

Zvyšování daní je pokračování tohoto stylu uvažování. Pravicový politik by měl chtít zásadní obrat.

Kde stát utrácí nesmyslně nejvíc peněz a dalo by se to rychle vyřešit ještě v rozpočtu na letošní rok?

Udělat jednoduchý žebříček tohoto typu není možné, i když to vypadá lákavě. Spor

EDITORIAL

V květnu bylo prakticky nemožné vyhnout se vládnímu „úspornému“ balíčku a navrhované úpravě důchodů označené za reformu. Že jsme byli k oběma těmto věcem kritičtí, asi není potřeba zdůrazňovat. Ostatně dočtete se to sami v tomto vydání našeho měsíčníku. To je po čase opět zcela monotematické a obsahuje jen naše texty či rozhovory, které se balíčku a rozpočtové situaci tak či onak věnovaly.

Dotační ekonomika je termín, který před nedávnem neslavně obohatil slovníky našich veřejných debat. Zdá se být bohužel velmi přesný. Přijali jsme jako společnost představu, že existuje nárok na cokoli, který je oddělený od výkonu. Tento proces probíhal dlouho. V éře covidu pak byla tato představa přijata definitivně. Je ekonomicky naprosto smrtící a politicky se z ní nesmírně složitě vymaňuje. To vidíme dnes a denně v reakcích na sebemenší náznak (kterých je žalostně málo) toho, že na něčí nárok by se mohlo sáhnout, aby vznikla nějaká úspora.

Je potřeba říct, že obrovský díl viny na tomto stavu nese také EU. Měli

(Pokračování ze strany 1)

bychom odbourat dotace, ale přitom žijeme v systému, který nás hodnotí dle schopnosti „čerpat“. Tato mentalita prostoupila bohužel celým hospodářstvím i na národní úrovni. Je to *zeitgeist* dneška. Je proto potřeba do toho rázně sáhnout. To vládní balíček nečiní. Problémem nejsou nízké daně, a proto jej nevyřeší nové daňové příjmy. Ty pouze stávající výdaje a nároky dále upevní. Levice nám před časem vnutila sousloví „tupé škrtky“, pojďme tedy dnes mluvit i o „tupých daních“.

Filip Šebesta

o to, co je public good, veřejný statek, je netriviální, ale je spousta výdajů státu, které do této kategorie nepatří, ale stát je za „své“ považuje. Jsou to nejrůznější výdaje konané s bohuželbými úmysly. Je to „sypání peněz“ do špatně vytvořených systémů, které nemají žádnou záklonku, a peněz se tam proto vejde libovolné množství. Je to předvádění se státu a politiků jako dobrodětů, kteří se tváří, že jsou velkými humanisty s učebnicovým empatickým myšlením.

Já považuji za fatálně špatný např. náš systém vzdělávání, kde je za veřejný statek a „dobro“ považováno všechno, např. typickým omylem je chtít, aby byl téměř každý Čech vysokoškolačkem, aby mělo každé město vysokou školu, aby mohly vznikat nové a nové soukromé či podivné veřejno-právní školy, i když chybí kvalitní učitelé.

Bezradný je systém zdravotnictví, nevidím jinou cestu než překlopit ho do systému individuálních zdravotních účtů.

Nesmyslem byly od počátku tzv. předčasné důchody. Více a více se stává prázdnou a okrajovou Akademií věd. Nesmyslem jsou stálé pokusy pod nejpodivnějšími záminkami vytvořit ministerstvo sportu. Zelená ideologie svými názory na chování lidí (a tím i na peníze) je další umělý produkt. Expanze regionálních a obecních samospráv také.

Velkým žroutem peněz je IT a digitalizace, opět bez jakékoli záklonky. Jen fiktivně jde

o úsporu lidí a papíru. Obojího přináší IT více.

Ve všech těchto, a spouště dalších oblastí, se škrtat dá. To vědí velmi dobře úředníci státu. Než budou jejich často umělé posty zrušeny, mohli by dát návrh, kde škrtat.

Nezačínejme ale vyzobáváním jednotlivostí. Začneme sdělením, že se škrtá tolik a tolik procent všeho, a pak hledejme pomoc tam, kde by to nejvíc zabořelo. Jinak se dojít k jakémukoli smysluplnému výsledku nedá.

Ve Vašem komentáři na iDNES.cz píšete, že by vláda neměla dodržovat závazek NATO a zvyšovat výdaje na obranu na 2% HDP. Proč to považujete za nesmyslné? Není to v současné bezpečnostní situaci ve světě prioritní investice? Proč je to „špatně ufinancovatelné“, jak píšete. Můžete, prosím, vysvětlit?

Jsem v zásadě proti zafixování jakýchkoli výdajů státního rozpočtu. Není možné něco zafixovat na věčné časy. Každé rozpočtové rozhodování má dělat ta vláda, která k tomu v té, které chvíli dostane mandát voličů, žádná vláda nedostala mandát na zafixování procent či podílů výdajů na věky. O každou položku rozpočtu má být veden každoroční politický souboj. Snaha těch či oněch, aby – když to udělají oni – to už bylo navěky, je svévolé.

I náš názor na NATO a třeba i na jednotlivosti ukrajinsko-ruského konfliktu není navždy fixní. Já jsem jako předseda vlády nikdy neloboval v USA na podzim 1997 za naše členství v této organizaci, aby její první akcí bylo bombardování Jugoslávie. Jezdil jsem na summitu NATO deset let jako prezident republiky, ale nepřál jsem si to, co se stalo hned na počátku mého prezidentování – útok na Irák pod falešnou záminkou. Jako politik jsem nikdy nejel do Afghánistánu, a proto jsem nemusel cítit takovou míru trapnosti, jakou bylo překotné opuštění Afghánistánu, tak moc připomínající opuštění Vietnamu před půl stoletím.

Ani ukrajinská válka není triviální. Přepadnout sousední zemi se určitě nemá, ale nediskutovat předetapu toho, co se stalo

24. 2. 2022 a vytrhávat dnešní ukrajinskou válku z nově vzniklého střetu Západu (a zejména USA) s Ruskem a ze zesilujícího se hegemoniálního střetu USA a Číny je dětinské. Orwellovské „čtyři nohy dobré, dvě nohy špatné“ jako základ politického uvažování nemůže obstát.

Zmiňujete škrtky v dotacích v oblasti životního prostředí. Dotace v této oblasti se platí nikoli z národních, ale z evropských zdrojů (které samozřejmě musíme kofinancovat). Měli bychom zastavit i čerpání těchto dotací a vzdát se jich, i přestože na to do rozpočtu EU na odvozech platíme?

Asi mi něco uniklo, ale do této chvíle jsem nikdy neslyšel, že nám „zelené náklady“ platí Evropská unie (byť částečně z našich plateb do rozpočtu EU). Nepleťme si financování některých konkrétních položek Green Dealu s oblundnými náklady zeleného šílenství. Náklady likvidace fosilních paliv – jako dlouhodobá tendence – nám platí EU? Povinné zelené standardy nám platí EU? Důsledky fanatismu zelených aktivistů – typu přilepování se na pražskou magistrálu – nám platí EU? Asi jsem něco zmeškal a měl bych jít na nějakou převýchovu.

Kde v rozpočtu vidíte ta nejhorší místa, kde stát zcela nesmyslně plýtvá penězi?

Hlavním nepřijatelným fenoménem je celek obřích rozpočtových deficitů. Jednotlivosti jsou druhotné. Jestli mne více zlobí financování politických neziskovek než zbytečných oborů na vysokých školách nebo zcela absurdní inkluze na základních školách, je jen jediné moje preference. To je jedna desetimilióntina názoru lidí v České republice.

Naše názory, postoje, preference musí být reprezentovány politickými stranami. O tom je parlamentní demokracie, jinak chybí jakýkoli mandát. Já bohužel žádnou stranu, která by reprezentovala a hájila mé preference, nevidím. Tak mohu jen „osaměle“ volat v poušti. Možná, že ne úplně osaměle. Včera mi jeden pán v Krkonoších v údolí pod Labskou boudou řekl: „děkuji Vám za Vaše léta v politice“. Snad nejsme tak úplně osamělí. ■

Vládní balíček optimismu nepřidal

Jiří Weigl
výkonný ředitel IVK

Soubor opatření ke stabilizaci veřejných financí, který vláda minulý čtvrtek zmateně a bojácně oznámila, poměrně přesně charakterizuje vyprázdněnou podstatu pětikoaličního vládnutí. Kdo čekal v postupně se vyjevující houštině různých změn na pří-

jmové i výdajové straně rozpočtu nějakou myšlenku či dokonce vizi nebo snad strategický záměr, musí být nevyhnutelně zklaman.

I nyní zůstal balvan výdajů a dotací spojených s absurdní klimatickou utopií nedotknutelným tabu.

Vláda nevyužila atmosféry hrozící fiskální katastrofy, kterou v posledních měsících a týdnech sama pomáhala vytvářet, jako ar-

gumentu k prosazení zásadních politických kroků, které by se alespoň pokusily odvrátit či zmírnit dosavadní neblahé trendy z Bruselu a Berlína vnučené dotační ekonomiky a směřování hrozícího zásadně a fatálně poškodit české hospodářství a životní úroveň našich občanů. Tak jako Fialova vláda nechala uplynout české předsednictví v Radě EU, aniž by se pokusila krokům poškozujícím české zájmy zabránit, a naopak servilně sama tuto politiku iniciativně prosazovala, tak i nyní zůstal balvan výdajů a dotací spojených s absurdní klimatickou

utopií nedotknutelným tabu. Ministerstvo životního prostředí není dokonce ani zmíněno mezi resorty, na které mají dotační škrtky dopadnout. A česká vláda v této situaci klidně odsouhlasí taková zvěrstva, jako jsou emisní povolenky na dopravu a vytápění bytových domů. Nepochybně nás Česká i závazek do konce dekády zateplit všechny budovy, jak požaduje Evropský parlament, pro nás s náklady 2-3 biliónů korun. Ve světle tohoto protektorátního přístupu k EU eskalujícího budoucí rozpočtové výdaje do nebes, působí vyrovňování rozpočtu například škrtky těch několika málo existujících daňových zvýhodnění pro rodiny s dětmi jako výsměch.

Soubor opatření ke stabilizaci veřejných financí, který vláda zmateně a bojácně oznámila, poměrně přesně charakterizuje vyprázdněnou podstatu pětikoaličního vládnutí.

Stejně nedotknutelné jsou další progresivisitické bezedné jámy na peníze, jako je inkluze a vůbec celý nekonečný nepořádek ve školství. Podobně vymknut z reality funguje resort obrany, kde se pod absurdním sloganem o nezbytnosti obrany před na dlouhá desetiletí ukrajinskou válkou vyčerpaným Ruskem nesmyslně a bez kontroly rozhazuje jako nikdy v minulosti. A to už vůbec nehovořím o závazcích, které na náš stát bere tato vládní garnitura, o tom, že budeme zajišťovat (na čí náklady?) obnovu válkou poničené Dněpropetrovské oblasti na Ukrajině velké jako polovina naší republiky se 3 milióny obyvatel.

Vláda nevyužila atmosféry hrozící fiskální katastrofy, kterou v posledních měsících a týdnech sama pomáhala vytvářet, jako argumentu k prosazení zásadních politických kroků.

Je zjevné, že úsporný balíček nemá na tyto přijaté vládní závazky a priority žádnou vazbu, že vláda je připravena výdaje rozhozovat, jak kdo zapíská, a že kabinetu o zdravé hospodaření republiky fakticky nejde. Trend hrozivého zadlužování mu ve skutečnosti vůbec nevadí. Měli bychom si proto zvyknout, že nastává doba balíčková, že bude stále hůř a bude třeba rezat do živého. Změnit tento trend se nikdo nedovazuje.

Vláda se sama nakonec přiznala, že se v chaoticky konstruovaném souboru opatření nesnažila nějakou vizi prosadit, ale že prioritou bylo především nikoho potrádit možno hodně nenaštvat. Neustále se ohání tím, že nikdo jejími kroky nebude

silně postižen, proto se prý bála do problémů jít odvážněji a raději zvyšovala o málo všechny daně, než by odvážně škrtala přebujelé dotace. Raději preferovala mocné lobbisty před obyčejnými lidmi, až nakonec naštvála všechny. Odvaha jí neschází jedině ve svatém boji proti Andreji Babišovi, a tak jediný, na koho dopadla škrtací sekera tvrdě a nekompromisně, je velký agrobyznys. Vysokých cen potravin se tedy nezbavíme, protože tahle válka jen tak neskončí.

Celý „soubor opatření“ byl znepřehledněn smotáním s tzv. důchodovou reformou, která byla vyhlášena spolu s ním. Je nepochopitelné, proč vláda patlá dohromady dlouhodobý strategický projekt velmi potřebné změny důchodového systému s krátkodobými kroky ke stabilizaci státního rozpočtu. V důchodové oblasti se navíc o žádnou skutečnou reformu nejedná. Vláda se zmožila jen na několik parametrických změn stávajícího systému – podivným způsobem znepřehlednila mechanismus stanovení důchodového věku, snížila náhradový poměr nově vypočítávaných důchodů vůči mzdám a přijala několik dalších změn, ale následné reakce ukázaly, že ani nad tímto reformním pokusem nemá vyjednanou podporu napříč politickým spektrem, a tak je osud našeho důchodového systému v budoucnu stejně nejasný, jako před minulým čtvrtkem.

Raději preferovala mocné lobbisty před obyčejnými lidmi, až nakonec naštvála všechny. Odvaha jí neschází jedině ve svatém boji proti Andreji Babišovi, a tak jediný, na koho dopadla škrtací sekera tvrdě a nekompromisně, je velký agrobyznys.

Navic platí, že tímto způsobem nelze problém nestability důchodového systému v důsledku stárnutí populace vyřešit. Můžeme solidární průběžný důchodový systém neustále omezovat jako Česká pošta své aktivity a naivně věřit, že jej tím stabilizujeme, můžeme doufat, že se lidé o sebe zodpovědně postarají na stáří sami důchodovým spořením, i když si musíme skepticky přiznat, že nevíme, jak na tento fondový systém přejít, a nevíme, jak v něm v dnešních turbulentních podmínkách úspory dlouhodobě ochránit a uchovat jejich hodnotu. Bez daleko širších změn veřejných politik to zřejmě nepůjde.

Rozumnější by možná bylo přehodnotit celkový přístup, který na celém dnešním Západě existuje k instituci zvané rodina. Její krize a nepříznivý demografický vývoj jdou přece ruku v ruce. Dát rodinu do centra státní sociální politiky namísto dnes populárních samoživitelek, chránit ji, podpo-

rovat a oceňovat, to je cesta hodná zvažení. Namísto genderových nesmyslů, extrémního feminismu a dalších pokrokářských pseudopolitik atomizujících společnost vrátit do centra pozornosti rodinné hodnoty, solidaritu v rámci rodiny a péči o dítě v rodině jako poslání a nikoliv handicap. Jedině tak lze změnit demografické trendy, zabránit rozkladu společnosti a jejích hodnot. V neposlední řadě to v dlouhém období může pomoci zmírnit demografickou krizi, stárnutí populace a tak snáze touto cestou řešit i důchodový problém. Dnešním pouhým prodlužováním věku odchodu do důchodu a snižováním náhradového poměru toho mnoho nedosáhneme.

Rozumnější by možná bylo přehodnotit celkový přístup, který na celém dnešním Západě existuje k instituci zvané rodina. Její krize a nepříznivý demografický vývoj jdou přece ruku v ruce.

Ale to už je téma, o němž není v dnešním mainstreamu politicky korektní vůbec hovořit.

15. května 2023

Henry Kissinger

100 let
a dnešek

Henry Kissinger

Václav Klaus

Jiří Weigl

Ivo Střežček

Filip Šebesta

**Henry Kissinger:
100 let a dnešek**

Neuvěřitelných sta let se dožívá 27. května 2023 americký diplomat a státník, bývalý ministr zahraničí USA Henry Kissinger. Toto výročí považujeme za natolik zásadní, že jsme se rozhodli jej připomenout mimořádným vydáním našeho Newsletteru plus, který jsme celý věnovali této fenomenální osobnosti americké zahraniční politiky a diplomacie.

Publikaci si můžete zdarma stáhnout na našem webu v sekci Newslettery.

Poněkud teatrální, ale o to rozpačitější tisková konference vlády

Václav Klaus

Dnes uplynulo 19 měsíců a dva dny od parlamentních voleb v říjnu 2021, které vyhrála dnešní pětikoalice. To představuje 40% celkové délky volebního období, které má tato koalice k dispozici. Víme dobře, že už se toho v posledním roce před volbami moc neudělá, takže jsme zhruba v polovině vážně miněného volebního období.

Na dnešní tiskové konferenci vlády zaznělo, že u nás bylo „léta přešlapováno“. Já bych to upřesnil tím, že to byla léta velmi netypické covidové pandemie, která vedla k naprosto mimořádným zásahům. Že byly chybné, kritizují od prvního dne jejich zavádění. Byly chybným rozhodováním – tehdejší vlády a tehdejší opozice, čili dnešní pětikoalice – ale nebyly přešlapováním.

Dělal jsem několik ozdravných balíčků. První jako ministr financí v roce 1990, druhý jako předseda vlády v roce 1997. V obou případech bylo jasné, že jde o zásahy v dané chvíli, do daného rozpočtového roku, nikoli o plánování do budoucna.

Přešlapování začalo až po říjnu 2021. Teď, 11. května 2023, se vláda zázračně probudila a použila pro svůj dnešní návrh Ozdravného balíčku štrougalovské slovo „soubor opatření“ (pronесl ho podvědomě místopředseda vlády Rakušan). Někteří jsme na to dodnes citliví. Nemá cenu hned po pár hodinách pitvat detaily vládního návrhu. Je v nich spousta nejasného a navíc projdou řadou ministerských, vládních a parlamentních jednání, která tyto detaily značně pozmění. Proto jen několik poznámek:

Jedná se o klasický úsporný balíček, kterých jsme už za posledních 20 let provedli několik, ale prodává se to jako reformní čin. To je mystifikace veřejnosti.

Zcela nesmyslné je do tohoto krátkodobého úsporného balíčku zapletena jakási „reforma“ důchodového systému, která s inflací dnes, s ekonomickou nerovnováhou dnes a s deficitem státního rozpočtu dnes nemá nic společného. (Navíc se v tomto případě ukazuje, že nejde o předložení skutečné reformy důchodového systému, ale pouze o několik jeho parametrických změn. Ať pan Jurečka nediskredituje slovo reforma svým včerejším výrokem: „Největší

reformu za posledních 30 let představím už zítra!“)

Reformní nádech tento balíček krátkodobých škrtů nemá. Místopředseda vlády Rakušan dokonce úžasně řekl, že výtobytky 21. století – bezplatné školství a zdravotnictví – nebudou ohroženy.

Jedná se o klasický úsporný balíček, kterých jsme už za posledních 20 let provedli několik, ale prodává se to jako reformní čin. To je mystifikace veřejnosti.

Dělal jsem několik ozdravných balíčků. První jako ministr financí v roce 1990, druhý jako předseda vlády v roce 1997. V obou případech bylo jasné, že jde o zásahy v dané chvíli, do daného rozpočtového roku, nikoli o plánování do budoucna. Premiér Fiala dnes opakovaně mluvil o úspoře 94 miliard toném, jakoby to byla úspora dnešní, ale ona to je údajná úspora až na rok 2024. Pak mluvil o úspoře v součtu let 2024-2025, cudně pomlčel o neúspoře roku 2025. Pro rok 2023 dnešní zásah nic nepřináší. Inflaci však máme dnes! Za rok či dva se očekává – optimisticky, já to považuji za výrok typu přání otcem myšlenky – že u nás bude inflace 3-4%. To by žádný dramatický ozdravný balíček nevyžadovalo.

Škrty jsme potřebovali, zvyšování daní nikoli. Strany pětikoalice o zvyšování daní ve svých volebních programech nemluvíly.

Mluví se, konečně (mnozí to žádáme už dlouho), o škrtech dotací – 55 miliard na příští rok. Mimochodem, nic na rok letošní. Naznačují se poněkud neutralisticky resorty či oblasti, kde se bude škrtat. Ale jaksi potichu, resp. neříká se na co. Změna – a vyslání obrovského signálu veřejnosti –

by byla, kdybychom řekli, že se bude škrtat např.:

- ve školství, třeba zrušením nesmyslné inkluze,
- v obraně, mimo jiné zrušením špatně ufinancovatelného podílu 2% HPD,
- ve zdravotnictví, do kterého v posledních letech natekla naprosto nesmyslným způsobem spousta peněz,
- v oblasti životního prostředí, které ve vydaných materiálech zatím vůbec nebylo zmíněno. Znamená to tedy, že mimořádně nákladné zelené blouznění bude pokračovat?
- zmenšením počtu lidí zaměstnaných státem atd. atd.

Zcela úsměvné bylo na tiskové konferenci vlády míchání řečníků tím, že vedle sebe mluvili zodpovědní ministři a „nezávislí“ odborníci, kteří pouze vyslovovali svoje názory s vědomím, že jimi vláda není vůbec vázána. Mělo to vypadat odborně, ale byl to čistý alibismus.

Je už bohužel dávno po dvanácté, a navíc je jasné, že i přes teatrálnost tiskové konference vyhlášená opatření naší ekonomickou situaci fakticky nezmění.

Škrty jsme potřebovali, zvyšování daní nikoli. Strany pětikoalice o zvyšování daní ve svých volebních programech nemluvíly. My, kteří si přejeme snížení úlohy státu ve společnosti, si je nepřejeme také, ale o tom se na tiskové konferenci moc nemluvalo. Tisková konference byla vtípně svolána na „za pět minut dvanáct“. Je už bohužel dávno po dvanácté, a navíc je jasné, že i přes teatrálnost dnešní tiskové konference vyhlášená opatření naší ekonomickou situaci fakticky nezmění.

11. května 2023

Předplatné IVK na rok 2023

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Předplatné IVK zahrnuje pravidelný newsletter, newslettery plus, sborníky a ostatní publikace, pozvánky na semináře.

Základní cena předplatného je 1000 Kč.

Studentské předplatné 500 Kč.

predplatne@institutvk.cz

Jak nepřekvapivá inflace překvapila

Ladislav Jaki

člen správní rady IVK

Dubnový pokles inflace analytiku překvapil. To je titulke z dnešního tisku. Ponechme stranou, zda je namísto plácát se do stehů za hodnotu 12.7 procenta, protože i tak je to vyšší hodnota, než byla za všech předchozích vlád za posledních 105 let.

Zastavme se ale u onoho titulku. Překvapil onen pokles analytiku? No, jak které. Pokles inflace se totiž dal předvídat velmi snadno, dokonce právě zejména v dubnu, kdy skončily kvartální kontrakty a termínované smlouvy. Tento pokles totiž paradoxně vůbec není dobrou zprávou. Není způsoben ani změnou politiky naší centrální banky, a už vůbec ne vládními úsporami, která naopak zadluhuje náš stát nejrychlejším tempem v celé jeho historii. A bude tak činit ještě nejméně do konce letošního roku.

Hlavním důvodem současného mírného poklesu inflace je nouze. Lidem docházejí peníze a utrácejí méně. Svědčí o tom i rekordní propady maloobchodních tržeb z posledních měsíců.

Hlavním důvodem současného mírného poklesu inflace je nouze. Lidem docházejí peníze a utrácejí méně. Svědčí o tom i rekordní propady maloobchodních tržeb

z posledních měsíců. Obchodníkům tak nezbyvá než ceny tlačit dolů až k hranici rentability, jen aby vůbec něco prodali. To tedy není zrovna dobrá příčina poklesu inflace. Poklesy tržeb nutně brzy povedou ke zpomalení produkce, krachům a růstu nezaměstnanosti. A to máme oslavovat?

Tak ode dneška mohou do USA i neočkovaní. Možná někoho překvapí, že takováto tvrdá restrikce platila až do nynějška. Medicínské či epidemiologické důvody pro ni nebyly obhajitelné už dlouho, pokud kdy vůbec byly. Trvání na této podmínce mělo jediný důvod: politický. Neustoupit ani krok v obhajobě lockdownů a restrikcí, které byly sporné od samotného začátku. Ale nemylme se. Spojené státy rozhodně nejsou v tvrdosti „protikoronavirových“ opatření nijak ojedinělé.

Veřejnost by asi čekala, že dnešní vláda už do voleb šla se strategií na ozdravení veřejných financí, kterou by hned první den svého úřadování začala realizovat. Nic takového.

Naprosto přestřelené reakce na epidemii předváděly i mnohé jiné státy, včetně našeho. Nepřišel už čas na nějaké shrnutí? Bilanci? Zhodnocení? Které kroky byly oprávněné? Které byly nesprávné, ale v době informační nouze snad omluvitelné? A které zgruntu vylhané, zmanipulované a tlačené zájmovými skupinami? A ve kterých případech byla nasazována psí hlava všem, kdo o opatřeních chtěli diskutovat? Nevěříme, že takovou poctivou bilanci udělá stát.

Jakýkoli. To je úkol pro odbornou i širší veřejnost. Není možné říci: je to za námi, zapomeňme. Dramatické a často právnímu řádu odporující zásahy do svobod a prosperity lidí si žádají vyšetření, omluvu, přijetí zodpovědnosti. Když už ne seppuku.

Po 20 měsících náhle probuzená vláda namísto systémových změn uchystala několik škrtů a zvýšení daní, ovšem s platností až od příštího roku. Loni nic, letos také nic.

Vlastně by bylo možné to pominout, ale dobrá: ještě několik slov k oné dnešní mediální show naší vlády, která halasně představila konglomerát několika parametrických opatření na příjmové i výdajové stránce státního rozpočtu. Veřejnost by asi čekala, že dnešní vláda už do voleb šla se strategií na ozdravení veřejných financí, kterou by hned první den svého úřadování začala realizovat. Nic takového. Po 20 měsících náhle probuzená vláda namísto systémových změn uchystala několik škrtů a zvýšení daní, ovšem s platností až od příštího roku. Loni nic, letos také nic. Bombastická tiskovka měla ale asi vyvolat dojem, že vláda si vyhrnula rukávy a začala něco dělat. Začala. Marketingovým divadlem.

A jsme zpět u inflace. Jejich prapůvodní příčinu v podobě zadlužování státu vláda dosud neřešila, letos řešit nebude a pro roky 2024 a 2025 slibuje změny, které onu příčinu neodstraňují. Takže pokud bude inflace nadále trochu klesat, bude to opět jen proto, že lidé už nemají z čeho utráct.

11. května 2023

Silný stát s „fialovskou“ tváří

Ivo Strejček

člen správní rady IVK

Ve čtvrtek 11. 5. 2023 předložila česká vláda Petra Fialy soubor opatření (jak jej sama i v jistém okamžiku nazvala), kterým je rozhodnuta reformovat státní rozpočet.

Je zbytečné zabývat se úvahami nad detaily návrhu. K dobrému českou realitu nijak nepřetváří, jakkoliv jsou tak úporně vysvětlovány. Nejsou zdrojem změny – jsou výsledkem uvažování o světě těch, kteří jej předložili. Jsou produktem myšlenkového podhoubí, které pět koaličních stran navzájem sdílí. Více než spory o jednotlivosti návrhu, ptejme se po autorech, kteří plán s cynickým názvem „Česko ve formě“ předložili.

Náš program: „antibabiš“

V létě roku 2021, několik měsíců před parlamentními volbami, vydal Institut Václava Klause sborník textů, v nichž jsme varovali, že parlamentní volby nebudou o vážných ekonomických a společenských tématech, ale budou bojem „všech proti Babišovi“. Bohužel se tak i stalo. Dnešní „pětikoaličníci“ tehdy tvrdili, že bude-li odstraněn Babiš, vše se v dobré obrátí.

Program „antibabiš“ se stal myšlenkovým pojídlem. Ke společnému vládnutí slepil subjekty, o nichž jsme si před tím mysleli, že jsou ideově málem antagonistické. Až čas a měsíce společného vládnutí ukázaly, že vládnoucí strany mají k sobě myšlenkově mnohem blíže, než by kdokoliv před tím odhadoval. Tvrdí-li dnes lídři pětikoalice, že dnešní kompromis byl málem „krvavý“, lze o této formulaci pochybovat. Je pravděpodobné, že ideově téměř vyprázdněné

vládní subjekty si ke svým návrhům našly cestu vcelku snadno. Kde není co hájit, tam je snadno co obětovat.

„Za pět minut dvanáct“: směšná symbolika

Řekne-li lidová moudrost o něčem, že přišlo za pět minut dvanáct, má tím na mysli, že se něco událo v poslední možné chvíli. Pokud toto měla vládní koalice na mysli, mohla tyjatr tiskové konference klidně uspořádat v šest večer.

Koalice vládne již více než rok a půl. Vlády se ujímala v době už rostoucí inflace i prokazatelně stoupajících cen energií. Odkazovat se na Ukrajinu a problémy spojené s tamní válkou sice může Fiala zkoušet, jde ale o výmluvu. Problémy, kterým čelíme dnes, se rozvíjely již v měsících před parlamentními volbami. Kdyby strany méně bojovaly proti Babišovi a více se staraly

o to, jak se bude této zemi dařit, musely by řešit vážná reformní opatření téměř okamžitě po nástupu na svá ministerstva. Nic takového se nedělo. Byl klid – účel světil prostředky. Přednost měly výsledky komunálních, senátních a prezidentských voleb. Vnucovat dnes občanům představu „za pět minut dvanáct“ je obyčejným vládním alibismem a účelovým vylouváním se.

Daně zvyšovat nebudeme! Ne, ne a ne!

Až do čtvrtka 11. května 2023 ODS ústy premiéra Fialy a ministra financí Stanjury sverpě tvrdila, že daně se zvyšovat v žádném případě nebudou. „Soubor opatření“ nakonec zvedl daně skoro všechny: firemní, zaměstnaneckou, spotřební, z nemovitostí, u řady položek z DPH, nově nemocenské pojištění a zdrcující navýšení odvodů OSVČ.

Snad už ani nepřekvapuje, že právě ODS rozsáhlým daňovým útokem obětovala ty skupiny svých voličů, které po celých více než třicet let tvořily spolehlivou páteř jejího elektorátu.

Může si Stanjura vykládat, co chce, faktem po onom spektaklu „za pět minut dvanáct“ zůstává, že současná pětikoaliční vláda je vládou, která se v dějinách České republiky „prohlala“ k vítězství suverénně nejvíc.

Snad už ani nepřekvapuje, že právě ODS rozsáhlým daňovým útokem obětovala ty skupiny svých voličů, které po celých více než třicet let tvořily spolehlivou páteř jejího elektorátu. Lidi dělné, pracovitě, nápavitě, podnikavé. Je nepochopitelné, proč nejsilnější vládní strana hodila přes palubu OSVČ. Nejde totiž „jen“ o OSVČ. Jde o rezignaci na samotnou podstatu kapitalismu – svobodu volby. Odvaha postavit se na vlastní nohy a nic od státu nepožadovat, to je myšlení lidí samostatně podnikajících. Zdanit právě tyhle drobné lidi signalizuje ztrátu politického instinktu – nebo vědomé opuštění klíčového principu.

Zapomeňte na „ideologické sektářství“

Dva dny po představení vládního reformního balíku se konala tzv. ideová konference ODS. Byl termín stanoven souhrou časových náhod, nebo byl cíleně plánován jako způsob, kterým „umrvnit“ případné rebely uvnitř ODS?

Dá se soudit, že hlavní motivací ke svolání sjezdu kdysi sebevědomé, konzervativní, pravicové občanské strany došlo především s cílem silově „protlačit“ členskou základnou vládní návrhy. Již ve svém úvodním vystoupení předseda Fiala totiž varoval delegáty, že „uzavírat se do ideologického sektářství by nevedlo k dalšímu volebnímu vítězství“.

Toto Fialovo stanovisko má několik podtónů. Zaprvé v sobě nese nevybíravý vzkaz případným odpůrcům zvyšování daní, ale i temné poselství těm, kteří si v ODS ještě pamatují staré dobré klausovské teze o malém ale výkonném státu, o nízkých daních jako prostředku k zatlačování expanzivního státu, o právu vlastnit a o vlastnictví usilovat i pečovat, nebo o racionálním jednání svobodného jedince, který nejlépe ví, co je pro něho dobré.

Nic takového dnes Fialova ODS, až na pár výjimek považovaných v této straně už spíše za exoty a blouznivce, rozhodně neobhajuje. Čtvrteční „ukázaná platí“. Varovat tedy Fiala drtivou většinu přítomných z nějakého „ideového fundamentalismu“ nemusel. Jeho nositelé již zpravidla v ODS nejsou, nebo jsou ve straně zatlačeni do naprosté defenzivy.

Pokud Fialova ODS odsuzovala Babiše za marketingové vedení politiky (a většinou tomu i tak bylo), počíná si dnes stejně či ještě hůř.

Druhým poselstvím Fialova provolání bylo sdělení, že žádné ideje ani jejich obhajoba nesmí bránit v dosažení volebního vítězství. Leckomu v sále, i v nejšířší ODS samotné, může snění o volebním vítězství znít v době lidového protivládního hněvu líbět. Fialovo syrové odmítnutí však má s politic-

kým pragmatismem málo co společného. Je to cynický „antiideologický“ nihilismus. Je to pouze vyjádření vědomí, že ideje již neznamenají nic, že důležitý je marketing („Česko ve formě“). Pokud Fialova ODS odsuzovala Babiše za marketingové vedení politiky (a většinou tomu i tak bylo), počíná si dnes stejně či ještě hůř.

A ještě malá, ale velmi výmluvná, drobnost na okraj konference (odmítám ji pojmenovat ideovou) ODS.

Ze studia ČT 24 její průběh vlídně a s chápavým porozuměním nekomentoval nikdo jiný než Daniel Kroupa. Ano, ten Kroupa z ODA, který na klausovské ODS nikdy nenechal nit suchou, vždy si dával záležet, aby bylo dostatečně vidět, jak se klausovců štítí. Má-li dnes Kroupa pro Fialovu ODS jen slova chvály, není to potvrzením reality, kam sama od sebe – tato kdysi rozhodující, ideově ostře vyřezaná a na lidech jako Kroupa i vyvzdorovaná politická strana – utekla?

Kde jsme?

Nejen Česká republika, vlastně celý Západ již několik dekád řeší základní otázku: jak silný má být stát? Jakou roli a tedy i sílu – na úkor svobody jednotlivce – státu přenecháme? Jaká míra přerozdělování tomu bude odpovídat? Jak vysokými daněmi budeme nenasytný stát krmit? Budeme si vážit lidí pracovitých a podnikavých, nebo si necháme vnutit byrokratickou závislost?

Odpověď nám pětikoaliční Fialova vláda svými návrhy představila. O zatlačování státu mluvit umí hezky, počíná si opačně. Nerozhodla se stát oslabit, rozhodla se zvýšit daně. Potvrdila, že je vládou etatickou, že státu důvěřuje víc než svobodnému jedinci. Její návrhy, které s jistotou parlamentní většiny pohodlně protlačí, jsou potvrzením myšlenkové báze, na které byla dnešní česká vláda vytvořena, na které se shoduje, ve které si navzájem rozumí a cítí se v tomto prostoru dobře.

To je klíč k pochopení paradigmatu, ve kterém „reforma veřejných financí“ vznikla. A nejde o nic jiného než o starostensko-lidovecké socanství s „fialovskou tvář“.

16. května 2023

Nevděk světem vládne

Jiří Weigl
výkonný ředitel IVK

Premiér Petr Fiala před několika dny nezvykle ostře napadl guvernéra centrální banky Aleše Michla za jeho kritiku nedostatečné fiskální zodpovědnosti vlády a za neschopnost v situaci vysoké inflace snižovat deficit

státního rozpočtu. Premiér guvernéra vyzval, aby se staral o své nástroje na boj s inflací, a nepřímo ČNB označil za instituci odpovědnou za dnešní inflační vývoj. Tímto extempore Petr Fiala naznačil, že se v současné situaci politicky ani ekonomicky příliš neorientuje.

Podobně je na tom i kohorta novinářů provládního mainstreamu včetně těch, kteří předstírají ekonomickou erudici. Tato skupina totiž není schopna ukončit protibabišovskou válku a na vše se dívá pouze touto pokrivenou optikou. Nestačí jim, že

progresivistická vládní pětikoalice dnes prakticky ovládá všechny vrcholné ústavní instituce s jedinou výjimkou. Tou je ČNB, jejíž současnou bankovní radu jmenoval ještě prezident Zeman a do jejího čela postavil údajného Babišova člověka Aleše Michla, který provádí na současnou inflační poměry velmi holubičí měnovou politiku. To je předmětem zuřivé kritiky některých akademiků, analytiků i novinářů, ale překvapivě i nemálo politiků z vládního tábo- ra, dnes včetně premiéra. ▶

Tito lidé si však neuvědomují, že holubičí guvernér je pro každého premiéra politickým požehnáním. To vůbec neznamená, že je taková politika objektivně v dané situaci správná, pro každou demokratickou vládu je to však daleko komfortnější situace než koexistence s protiinflačním jestřábem v čele nezávislé měnové autority, který sleduje pouze svůj inflační cíl bez ohledu na dopady na reálnou ekonomiku. Proto se vždy všechny vlády světa snažily si měnovou autoritu podřídit, aby jim šla na ruku a usnadnily si tak vládnutí. A proto jsou nebo by měly být centrální banky nezávislé, aby se takto nemusely chovat.

Někdo může namítnout, že přísná protinflační politika centrální banky může být pro premiéra dobrou výmluvou v době recese a může na centrální banku svalovat vinu za hospodářské problémy. Jak však z naší historie dobře víme, tato argumentace, i když třeba pravdivá, v reálu málokdy zabírá. V očích veřejnosti totiž je za situaci v zemi vždy odpovědná vláda a úloha centrální banky a její vztahy s vládou jsou velkou částí společnosti prakticky nesdělitelné.

V očích veřejnosti je za situaci v zemi vždy odpovědná vláda a úloha centrální banky a její vztahy s vládou jsou velkou částí společnosti prakticky nesdělitelné.

Ideálně by vláda a centrální banka měly spolupracovat a své nástroje koordinovat. Centrální banka by v inflační situaci měla provádět měnovou restrikcí odpovídající rozpočtové restrikcí vlády a společným úsilím by tak měly inflaci snižovat. Nečinnost

vlády může ČNB do jisté míry nahradit vyšší restrikcí (vyššími sazbami) nebo teoreticky by vláda laxnost centrální banky měla suplovat razantnějšími rozpočtovými škrty. Nejhorší situace je ta, kdy obě instituce nedělají nic. A v té se právě – bohužel – nacházíme.

Nečinnost vlády může ČNB do jisté míry nahradit vyšší restrikcí (vyššími sazbami) nebo teoreticky by vláda laxnost centrální banky měla suplovat razantnějšími rozpočtovými škrty. Nejhorší situace je ta, kdy obě instituce nedělají nic.

Platí, že bez výrazného omezení agregátní poptávky nelze inflační měnovou poruchu odstranit. Centrální banka může svými nástroji, především razantním zvýšením úrokových sazeb, tohoto cíle dosáhnout za cenu vyvolání hospodářské recese. Ta sníží inflaci, ale přinese hospodářský otřes, krachy firem, finančních institucí a růst nezaměstnanosti. To vše bude mít zásadní dopady na příjmy i výdaje státního rozpočtu, který už nebude moci počítat s inflační dividendou. Proto je správný mix fiskální a měnové restrikce tak důležitý pro minimalizaci ztrát z dezinflační politiky.

Platí to obzvláště dnes, kdy po letech umělého udržování nulových úrokových sazeb je finanční sektor i podniková sféra ve velmi křehké finanční situaci prohloubené navíc externími šoky (covid, ukrajinská válka). Jejich schopnost přežít rychlý růst sazeb je velmi sporná. Pády bank v USA ukazují limity snah o rychlou dezinflaci v dnešní hospodářské situaci.

Současné návrhy z mnoha stran na radikální zvýšení úrokových sazeb proto připomínají volání z devadesátých let po údajně očistné vlně bankrotů, které si rychlokvašením tržní fundamentalisté toužebně přáli bez ohledu na cokoliv a vše ostatní byl pro ně „bankovní socialismus“. Dnes je úrokový radikalismus z obdobných kruhů stejně krátkozraký. Pikantní ovšem je, že po razantních krocích ČNB volá sám premiér, který tím ospravedlňuje svou dosavadní nečinnost.

Pikantní ovšem je, že po razantních krocích ČNB volá sám premiér, který tím ospravedlňuje svou dosavadní nečinnost.

Zajímavé by bylo sledovat, co by se stalo, kdyby Michl Fialu poslechl a tváří v tvář beznadějným pokusům vlády dát dohromady nějaký smysluplný ekonomický balíček, rázně nastoupil a reagoval tím vytouženým zvýšením sazeb, adekvátním současně míře inflace. Rychlý nástup recese by nepochybně snížil inflaci, ale také tvrdě dopadl na ekonomiku i společnost, a tím podstatně změnil politickou atmosféru v zemi. Protivládní demonstrace by jejich organizátoři již nemuseli svolávat, masy by Václavské náměstí plnily obden a vláda by přežila jen velmi těžko. Kdyby byl Michl skutečně Babišův člověk, jak mu neustále předhazují, tak by to nepochybně dávno udělal. On ale Fialovu vládu svou nečinností drží u moci a ještě to od ní schytává. Inu nevděk světem vládně.

11. května 2023

Jaké zadání, takový výsledek

Filip Šebesta
Institut Václava Klause

Některé věci je potřeba asi neustále opakovat. Tak tedy. Proč že si pravice typicky myslí, že zvyšování daní není dobrý nápad?

1) Omezená vláda: Pravice obecně prosazuje omezené zásahy státu do ekonomiky. Věřící, že snížení daní a regulací umožní jednotlivcům a podnikům prosperovat a činit vlastní ekonomická rozhodnutí. Zvyšování daní je pravicí považováno za rozšiřování vládní kontroly.

2) Svoboda jednotlivce: Pravice často upřednostňuje individuální svobodu a osobní odpovědnost. Tvrdí, že vyšší daně snižují množství peněz, které si lidé mohou ponechat pro sebe a utratit je podle svého uvá-

žení. Věřící, že jednotlivci jsou lépe vybaveni k rozhodování o svých vlastních penězích než vláda.

3) Neefektivita a plýtvání: Kritici zvýšených vládních výdajů tvrdí, že mohou vést k neefektivitě a plýtvání. Tvrdí, že vláda není vždy nejefektivnějším správcem peněz daňových poplatníků a že vyšší daně nemusí nutně vést ke zlepšení veřejných služeb nebo výsledků.

Zvyšování daní je pravicí považováno za rozšiřování vládní kontroly.

4) Přerozdělování bohatství: Pravice často vystupuje proti politikám, které podle jejího názoru přerozdělují bohatství od bohatších k ostatním. Tvrdí, že taková politika může odrazovat od tvrdé práce, protože lidé mohou mít pocit, že jejich úsilí není dostatečně odměněno.

5) Ekonomické demotivační faktory: Kritici mají za to, že vyšší daně mohou odrazovat jednotlivce a podniky od investování a riskování. Tvrdí, že když se daně zvýší, mohou podniky omezit své plány na expanzi a investoři mohou hledat příznivější daňové prostředí jinde.

Kritici zvýšených vládních výdajů tvrdí, že mohou vést k neefektivitě a plýtvání.

6) Daňové úniky a vyhýbání se daňovým povinnostem: Pravice často tvrdí, že zvyšování daní může podněcovat daňové úniky a vyhýbání se daňovým povinnostem. Při vyšších daňových sazbách mohou někteří jednotlivci a podniky uplatňovat legální nebo nelegální strategie, aby minimalizovali své daňové zatížení, což snižuje celkové příjmy vybrané vládou.

7) Životní náklady: Odpůrci zvyšování daní tvrdí, že může přispět ke zvýšení životních nákladů jednotlivců a rodin. Tvrdí, že když se zvýší daně na zboží a služby, mohou podniky přenést tyto náklady na spotřebitele prostřednictvím vyšších cen, což lidem zdraží základní zboží a služby.

8) Malé podniky: Odpůrci zvyšování daní často zdůrazňují dopad na malé podniky. Argumentují tím, že malé podniky jsou zásadní hnací silou hospodářského růstu a tvorby pracovních míst a vyšší daně mohou jejich činnost nadměrně zatížit. Tvrdí, že vyšší daně mohou omezit jejich schopnost přijímat nové investice, rozšiřovat své provozní nebo investovat do inovací.

9) Fiskální disciplína: Někteří tvrdí, že zvyšování daní může narušit fiskální disciplínu tím, že umožní zvýšení vládních výdajů. Tvrdí, že při zvýšení daní mohou mít vlády

větší sklon utrácet, což může vést k vyšším rozpočtovým deficitům a státnímu dluhu. Kritici zvyšování daní proto tvrdí, že je důležité řešit problémy s výdaji dříve, než se přistoupí ke zvyšování daní.

Při zvýšení daní mohou mít vlády větší sklon utrácet, což může vést k vyšším rozpočtovým deficitům a státnímu dluhu.

10) Nezamýšlené důsledky: Odpůrci zvyšování daní často poukazují na možné nezamýšlené důsledky. Říkají, že vyšší daně mohou mít dopady na celou ekonomiku. Zároveň si myslí, že tyto nezamýšlené důsledky mohou převážit nad přínosy zvýšených daňových příjmů.

Premiér Petr Fiala v závěru svého vystoupení na sobotní ideové konferenci ODS

využil odpovědi, které mu na jeho otázku o tom, co by měl delegátům říci o umělé inteligenci, poskytla právě umělá inteligence. Prý to mělo být odlehčení na závěr. Výsledkem však bohužel byly prázdné floskule k nerozeznání od těch předchozích.

Inu, záleží asi hodně na tom, kdo se ptá a hlavně jaké umělé inteligenci pokládá otázky. I v tomto případě platí okřídlené lidové „na hloupou otázku, hloupá odpověď“.

Výše uvedené argumenty pak budiž příkladem, že to jde i jinak. Jedná se totiž o desatero, které napsala umělá inteligence na dotaz autora tohoto dovětku, který zněl: proč si pravice myslí, že zvyšování daní není dobrý nápad.

*Filip Šebesta za přispění umělé inteligence,
18. května 2023*

Václav Klaus

Pořád se hledá, kde by se mohly provést nezbytné škrtky, které jsou podle názoru mnoha rozumných lidí jedinou cestou postupného uvádění financí státu do pořádku a jediným předpokladem zbravení se dnešní, zcela nepřijatelné inflace.

Už dlouhou dobu – když vidím beznadějně chování naší pětikoalice – nabízím přestat hledat bodové škrtky a vydat se cestou škrtů plošných.

Už dlouhou dobu – když vidím beznadějně chování naší pětikoalice – nabízím přestat hledat bodové škrtky a vydat se cestou škrtů plošných. To by mohlo pětikoalici méně rozvracet. Ta k tomu jako celek mlčí, nechce si přiznat, že by to mohlo jít. Ale to by museli chtít výdaje státu opravdu škrtat, což oni nechtějí. Vydávají naopak nejasné signály o možném zvyšování příjmů státního rozpočtu, o zvyšování daní a různých daním podobných poplatků.

Pořád se vrací dotaz, kde škrtat, který naznačuje, že jsou plošné škrtky považovány za něco nemožného. Pak nabízím začít škrtat státní dotace všeho druhu. Jenom ty z českého státního rozpočtu představují řádově 500 miliard korun (souhlasím s odhadem L. Zlámalové v letošním 17. čísle týdeníku Echo, které vycházejí z široké definice dotací, zahrnující transfery v obec-

Desubsidizace

ném slova smyslu). Takový krok by byl revoluční změnou. Znamenalo by to radikální ústup vměšování se státu do české ekonomiky.

Nebylo by to poprvé. Celý koncept naší transformace byl na počátku 90. let založen na několika jednoduchých projektech: liberalizaci, deetatizaci, privatizaci a desubsidizaci. To byly základní pilíře transformace. Asi nejméně známé je slovo desubsidizace, neboli odstraňování státních subvencí či dotací.

Celý koncept naší transformace byl na počátku 90. let založen na několika jednoduchých projektech: liberalizaci, deetatizaci, privatizaci a desubsidizaci.

Komunismus zcela potlačil trh, svévolně si hrál s cenami a vznikající diskrepance řešil neprůhlednou houštinou dotací či naopak slev (což jsou záporné dotace) a cenovou manipulací prostřednictvím tzv. daně z obrátu. Špičkou ledovce, viditelnou pro všechny spotřebitele – když byl u nás tento mechanismus zrušen dne 9. července 1990 – byla tzv. záporná daň z obrátu. Její zrušení vedlo k téměř desetiprocentnímu zvýšení cen. Zdráhám se říci k inflaci, protože to bych musel vysvětlovat, že byla „potlačena“ inflace přivedena v inflaci otevřenou. Pro všechny přívržence komunistické plánované ekonomiky to vypadalo jako neřešitelný úkol, ale ono to šlo. I teď by to šlo, jenom se musí chtít.

Dotace všeho druhu, a jejich opak, daňové úlevy, jsou zaplevelením ekonomiky tím nejzohoubnějším plevellem, který ničí (a špatným směrem posouvá) všechno

v ekonomice zdravé. Protože je toto zaplevelení ekonomiky rozsáhlé, jsou ekonomické výsledky naší země nedobré. Je to vždycky zřetelněji vidět, když nějaký vnější, exogenní faktor ekonomiku vychýlí a pak se z toho vychýlení nemůžeme dostat rychle zpátky. Tato nefunkčnost naší ekonomiky se silně projevila po importované krizi let 2008-2009 i po svévolně vyvolané krizi – nejen námi – chybnou interpretací boje s koronavirem SARS-CoV-2 před třemi lety.

Novým generacím je třeba připomenout, že jsme nezbytnost desubsidizace považovali za jeden z hlavních úkolů už v éře komunismu. Věděli jsme, že k tomu nestačí pouhé dílčí reformy a že musí nastat zásadní transformace celého ekonomického systému. Srovnatelný úkol – už bez prvotní liberalizace a bez masové privatizace – před námi stojí i teď.

Stačilo 30 let nepozornosti a nezodpovědného přijetí konceptu „nárokové“, nikoli zásluhové ekonomiky.

Úkol provést deetatizaci a desubsidizaci je tu po třiceti letech opět. Stačilo 30 let nepozornosti a nezodpovědného přijetí konceptu „nárokové“, nikoli zásluhové ekonomiky. Není to vlastně nic jiného než staré komunistické – každému nikoli podle jeho zásluh, ale podle jeho potřeb. A potřeby nejsou nic jiného než ničím nepodložené chtění a přání. Musí přijít někdo, kdo bude schopen toto rezolutně odmítnout. Dnešní pětikoalice to není.

*Publikováno v MF Dnes pod titulem „Ořezat dotace! Po 30 letech jsme opět v roce 1990“,
9. května 2023.*